

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta sekä luonnonsuojelulain ja metsästyslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta sekä luonnonsuojelulain ja metsästyslain muuttamisesta (HE 82/2015 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- ympäristövaliokunta YmVL 10/2015 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Pekka Kemppainen, maa- ja metsätalousministeriö
- apulaisosastopäällikkö Christian Krogell, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Johanna Niemivuo-Lahti, maa- ja metsätalousministeriö
- ylitarkastaja Leena Lehtomaa, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- yksikönjohtaja Hannu Kukkonen, Elintarviketurvallisuusvirasto
- erikoissuunnittelija Tuula Kurikka, Metsähallitus
- erikoissuunnittelija Marko Svensberg, Suomen riistakeskus
- lakimies Jenny Fredrikson, Kalatalouden Keskusliitto
- erityisasiantuntija Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- koulutuspäällikkö Ere Grenfors, Suomen metsästäjäliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- lainsäädäntöneuvos Mikael Koillinen, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Lolan Eriksson, liikenne- ja viestintäministeriö
- Luonnonvarakeskus
- Suomen metsäkeskus
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Metsäteollisuus ry

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Tulli

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta. Lailla annettaisiin täydentävät säännökset haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemistä ja hallintaa koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen toimeenpanemiseksi. Ehdotettuun lakiin siirrettäisiin myös luonnonsuojelulakiin nykyisin sisältyvät säännökset vierasperäisten lajien leviämisen rajoittamisesta. Esitykseen sisältyy tämän vuoksi ehdotus laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta. Myös metsästyslakia muutettaisiin.

Euroopan unionin vieraslajiasetuksen tavoitteena on vähentää ja estää vahinkoja, joita haitallisista vieraslajeista aiheutuu luonnon monimuotoisuudelle ja siihen perustuville ekosysteemipalveluille sekä ihmisten terveydelle, turvallisuudelle ja taloudelle. Asetus koskee ensi sijassa sellaisia haitallisia vieraslajeja, joista aiheutuvia vahinkoja pidetään niin merkittävänä, että niiden ehkäisemiseksi on tarpeen käyttää unionin tason toimenpiteitä. Nämä lajit määritetään komission täytäntöönpanosäädöksellä myöhemmin hyväksyttävässä unionin luettelossa. Jäsenvaltiot voivat soveltaa vieraslajiasetuksen mukaista sääntelyä myös kansallisesti merkityksellisinä pitämiinsä haitallisiin vieraslajeihin. Ehdotuksen mukaan tällaisista lajeista voitaisiin säätää valtioneuvoston asetuksella.

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaisi vieraslajiasetuksen sekä ehdotetun toimeenpanolain mukaista vieraslajeista aiheutuvien riskien hallintaa yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön ja ympäristöministeriön kanssa. Toimeenpanoon kuuluvista viranomaistehtävistä vastaisivat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Tulli sekä Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Toimeenpanon vaatimista suunnittelu- ja asiantuntijatehtävistä vastaisivat Luonnonvarakeskus ja Suomen ympäristökeskus.

Ehdotuksen mukaan kiinteistön omistajille ja haltijoille säädettäisiin tietyin edellytyksin velvollisuus hävittää kiinteistöllä esiintyvä unioniin luetteloon kuuluva tai valtioneuvoston asetuksella säädettävä haitallinen vieraslaji tai rajoittaa lajin leviämistä. Jos tällaisen lajin tiedetään yleisesti leviävän jonkin aineiston, kuten kasvintaimien tai maa-aineksen, mukana aineistoa ammattimaisesti käsitteleville toimijoille säädettäisiin velvollisuus estää haitallisen vieraslajin leviäminen hallinnassaan olevan alueen ulkopuolelle.

Ehdotetulla uudella lailla säädettäisiin myös vieraslajiasetuksessa sekä ehdotetussa laissa säädettyjen kieltojen rikkomisesta tuomittavasta sakkorangaistuksesta.

Vieraslajiasetuksen mukaan jäsenvaltioilla on oltava viimeistään 2 päivänä tammikuuta 2016 käytössä toimivat rakenteet, joilla unionin luetteloon kuuluvien haitallisten vieraslajien tuonti Euroopan unionin alueelle voidaan estää. Jäsenvaltioiden on mainittuun päivämäärään mennessä annettava komissiolle tiedoksi myös asetuksen rikkomiseen sovellettavat säännökset. Esitykseen sisältyvät lait on tämän vuoksi tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2016.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin muutosehdotuksin.

Yleistä

Valiokunta toteaa, että vieraslajit ovat eliölajeja, jotka ovat levinneet luontaiselta levinneisyysalueeltaan uudelle alueelle ihmisen mukana joko tahattomasti tai tarkoituksella. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta (vieraslajilaki), jossa annetaan tarpeelliset täydentävät säännökset EU:n haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemisestä ja hallinnasta annetun asetuksen (EU) N:o 1143/2014 toimeenpäämiseksi. Laissa säädetään myös eräistä muista toimenpiteistä, joilla vieraslajeista aiheutuvia vahinkoja pyritään kansallisesti estämään ja vähentämään. Ehdotettuun lakiin siirretään myös nykyisin luonnonsuojelulakiin sisältyvät säännökset vierasperäisten lajien leviämisen rajoittamisesta sekä muutetaan metsästyslakia. Valiokunta toteaa, että voimassa oleva lainsäädäntö on vieraslajien osalta hajanainen ja sisältää erityisesti riskien hallinnan suhteen selviä puutteita.

Valiokunta pitää vieraslajilain säätämistä tarpeellisenä uudistuksena, joka tarjoaa keinoja vieraslajien aiheuttamien haittojen ennalta ehkäisemiseen ja torjuntaan. Yleensä vieraslajit sopeutuvat huonosti uuteen elinympäristöönsä ja tuhoutuvat nopeasti. Osa vieraslajeista kuitenkin menestyy uudessa ympäristössä erityisen hyvin ja aiheuttaa vakavaa vahinkoa alkuperäislajeille, ekosysteemeille, viljelykasveille ja metsätaloudelle. Haitalliset vieraslajit voivat myös aiheuttaa huomattavaa taloudellista haittaa vaikuttamalla ihmisten, eläinten tai kasvien terveyteen tai kiinteistöjen arvoon. Maailmanlaajuisesti haitalliset vieraslajit ovat toiseksi suurin uhkatekijä luonnon monimuotoisuudelle elinympäristöjen häviämisen ja pirstoutumisen jälkeen. Vieraslajit ovat myös suurin alkuperäislajien sukupuuttoa aiheuttava tekijä.

Euroopassa arvioidaan olevan tällä hetkellä noin 11 000 vieraslajia, joista todennäköisesti 10–15 prosenttia aiheuttaa ekologisia ja taloudellisia vahinkoja. Vahinkojen suuruudeksi on arvioitu vähintään 12,5 miljardia euroa vuodessa. Haitalliset vieraslajit aiheuttavat myös Suomessa merkittäviä vahinkoja luonnon monimuotoisuudelle ja taloudelliselle toiminnalle, vaikka kokonaisarvioita vahingoista ei ole toistaiseksi tehty. Maa- ja metsätalousministeriön valmisteleman vuonna 2012 valmistuneen kansallisen vieraslajistrategian mukaan Suomessa on 157 haittaa aiheuttavaa ja 123 tarkkailua vaativaa tai paikallisesti haitallista vieraslajia.

Globalisaatio, kasvanut kansainvälinen kauppa ja liikenne sekä lisääntynyt matkailu ja tähän liittyvä omatoiminen kasvien ja eliöiden tuonti lisäävät vieraslajien leviämismahdollisuuksia. Monet ihmisen muokkaamat ekosysteemit, kuten puutarhat ja viheralueet, ovat otollisia alueita vieraslajien asettumiselle ja leviämislle. Tahattomasti maasta toiseen kulkeutuu vieraslajeja esimerkiksi siemeninä, munina, tauteina, loisina tai muiden lajien mukana. Laivaliikenteen määrän kasvu on merkittävä vieraslajien leviämistä lisäävä tekijä, koska laivojen painolastivesissä tai runkoon kiinnittymisen kautta vieraslajeja leviää merialueelta toiselle. Tarkoituksellisesti Suomeen tuodaan vieraslajeista esimerkiksi hyötykasveja viljelyyn ja koristekasveiksi, bioenergian

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

lähteeksi, kalalajeja vesiviljelyyn, riistaeläimiä metsästystä ja tarhausta varten sekä erittäin laaja kirjo erilaisia lemmikkieläimiä.

Valiokunta katsoo, että laajalle jo levinneiden haitallisten vieraslajien haittojen vähentäminen on jälkikäteen yleensä vaikeaa tai mahdotonta ja torjuntakustannukset muodostuvat usein hyvin korkeiksi. Valiokunta korostaa, että varautuminen haitallisten vieraslajien tunnistamiseen ja niiden leviämisen ehkäisemiseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on myös taloudellisesti kannattavaa.

EU:n vieraslajiasetuksen lajiluettelo

EU:n vieraslajiasetuksella pyritään estämään haitallisten vieraslajien sekä tarkoituksellinen että tahaton tuonti EU:n alueelle ja lajien päästäminen luontoon. Valiokunta toteaa, että asetuksen soveltamisalaan eivät kuitenkaan kuulu sellaiset tulokaslajit, joiden luontainen levinneisyysalue muuttuu ekologisten olojen muuttumisen ja ilmastomuutoksen myötä eikä välittömästi ihmisen toiminnan seurauksena.

EU:n vieraslajiasetusta sovelletaan unionin tasolla määriteltäviin haitallisiin vieraslajeihin, jotka yksilöidään komission hyväksymässä unionin luettelossa. Luetteloon voidaan ottaa sellaisia vieraslajeja, jotka uhkaavat luonnon monimuotoisuutta ja joiden hallinta vaatii jäsenmaiden yhteisiä toimenpiteitä. Valiokunta katsoo, että komission ehdotus EU:n vieraslajiluettelosta on Suomen näkökulmasta suppea ja sen vuoksi on tärkeää täydentää lajilistaa riittävän laajasti kansallisella asetuksella.

Vieraslajiasetuksen mukaisia toimenpiteitä haitallisten vieraslajien aiheuttamien vahinkojen estämiseksi ovat lajin hävittäminen, sen kannan säätely sekä lajin leviämisen rajoittaminen. EU:n vieraslajiasetuksen edellyttämät toimet vieraslajilistalle päätyneiden lajien osalta ovat velvoittavia, ja on olemassa riski, että EU:n priorisoimien lajien seurantaan, torjuntaan ja raportointiin ohjataan jatkossa yhä enemmän niukkoja viranomaisresursseja ja Suomen luonnon monimuotoisuuden kannalta kansallisesti erityisen haitalliset lajit voivat jäädä vähemmälle huomiolle. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että vieraslajien torjunnassa löydetään tasapaino EU:n vieraslajiluetteloön sisältyvien lajien ja kansallisesti määriteltyjen haitallisten lajien kesken.

Suomen kansallinen vieraslajiluettelo

Valiokunta toteaa, että vieraslajilakiehdotuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena on parantaa kansallista vieraslajiriskien hallintaa sisällyttämällä vahinkoa aiheuttavat vieraslajit jatkossa valtioneuvoston asetuksella säädettävään kansalliseen merkityksellisten haitallisten vieraslajien luetteloon. Samalla metsästyslain 42 §:n mukaisesta lintu- ja nisäkäsvieraslajien maahantuonnin taupauskohtaisesta lupaharkinnasta luovuttaisiin.

Lakiehdotuksen 11 §:n valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää muista kuin EU:n luetteloön sisältyvistä kansallisesti merkityksellisistä haitallisista vieraslajeista, joista Suomen oloissa saat-
taa aiheutua vahinkoa luonnon monimuotoisuudelle tai muuta vahinkoa luonnonvaraiselle eliöstölle taikka terveydelle tai turvallisuudelle. Pykälän 1 momentissa tarkoitettuna muuna vahinkona luonnonvaraiselle eliöstölle voidaan esityksen perusteluiden mukaan pitää esimerkiksi sitä,

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

että laji luontoon päästessään risteytyisi Suomen luonnonvaraisena esiintyvän lajin kanssa, käytäisi ravinnokseen tai muuten saalistaisi luonnonvaraisia lajeja heikentäen niiden kantoja taikka levittäisi luonnonvaraisille lajeille vahingollisia tauteja. Valiokunta toteaa, että edellä mainittu vahingon mahdollisuus liittyy nykyään esimerkiksi lemmikkieläimiksi Suomeen tuotaviin vieraslajeihin, joiden yksilöt voivat karata ympäristöön.

Lakiehdotuksen 11 §:n pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin päästäminen ympäristöön olisi aina kielletty. Kyseisen momentin 2 kohdan mukaan kansallisesti merkityksellistä haitallista vieraslajia ei saisi tarkoituksellisesti tuoda maahan EU:n ulkopuolelta tai myöskään toisesta jäsenvaltiosta, pitää hallussa, kasvattaa, kuljettaa, saattaa markkinoille, välittää taikka myydä tai muuten luovuttaa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kansalliseen luetteloon otettaviin haitallisiin vieraslajeihin on siis mahdollista soveltaa vastaavia maahantuonti- ja muita rajoituksia kuin unionin luetteloon kuuluiin lajeihin.

Valiokunta pitää tärkeänä varmistaa, ettei vieraslajeja ja ns. rauhoitettuja CITES-lajeja koskevan lainsäädännön välille jää sellaisia aukkoja, jotka mahdollistavat esimerkiksi sellaisten haitallisten lemmikkieläinten maahantuonnin, joista voisi aiheutua merkityksellistä haittaa. Valiokunta pitääkin tarpeellisena, että kansallisen vieraslajiluettelon lajit voidaan määritellä tarvittaessa myös lajiryhmätasolla, jolloin vältetään luettelon jatkuva päivittäminen. Valiokunta pitää välttämättömänä, että esimerkiksi koirasuden, minkin ja supikoiran osalta selvitetään edellytykset määritellä lajit valtioneuvoston asetuksella kansallisesti merkityksellisiksi haittaa aiheuttaviksi vieraslajeiksi, koska näiden lajien aiheuttamat vahingot monimuotoisuudelle voivat olla Suomessa suuria. Valiokunta korostaa lisäksi, että kansallisesti erityisen haitallisten vieraslajien osalta tulee lajikohtaisesti kyetä estämään haittoja kustannustehokkailla keinoilla.

Suomen susikannan hoitosuunnitelmassa vuodelta 2015 on linjattu, että koirasusien maahantuontia ja kasvatusta varten luodaan uutta lainsäädäntöä ja että tämän sääntelyn yksityiskohdista sovitaan eläinsuojelu-, metsästys- ja vieraslajilainsäädäntöä uudistettaessa. Nykyisestä lainsäädännöstä puuttuu oikeudellinen perusta kieltää sellaisten koiraristeymien, joiden vanhempina on aikaisemmissa neljässä sukupolvessa luonnonvaraisten lajien yksilöitä, maahantuonti, hallussapito, välittäminen tai myynti seura- tai harrastuseläimeksi. Euroopan luonnonvaraisten eläin- ja kasvilajien suojelusta tehdyn sopimuksen mukaisen pysyvän komitean suosituksessa tarkastellaan myös lemmikkeinä pidettävien koirasusien asemaa, ja komitean raportissa suositellaan lemmikkeinä kasvatettavien koirasusien kieltämistä tai niiden pidon rajoittamista. Valiokunta toteaa, että koirasusien määrittäminen haitalliseksi vieraslajiksi mahdollistaa susikannan tehokkaamman geneettisen suojelun.

Luonnossa mahdollisesti ajoittain esiintyvien risteymien osalta susikannan hoitosuunnitelmassa on linjattu, että epäillyt luonnossa esiintyvät koirasudet varmistetaan yksilöiden DNA-analyyysien perusteella ja tapetaan Suomen riistakeskuksen myöntämällä luvalla. Susienhoitosuunnitelmassa esitetään, että risteymäyksilön poistavat ns. suurriistavirka-aputoimijat. Valiokunta pitää tärkeänä muuttaa metsästyslainsäädäntöä siten, että Suomen riistakeskuksella on jatkossa selkeä toimivalta myöntää lupa koiran ja suden risteymien luonnosta poistamiseen.

Vaikka Suomessa on todettu muutamia koirasusitapauksia ja esimerkiksi riski koirasusien saapumisesta Venäjältä on olemassa, ei luonnonvaraisia koirasusia vielä tällä hetkellä Luonnonvara-

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

keskuksen mukaan voida pitää merkittävänä uhkana tai ongelmana maamme susikannalle. Tiedossa on varmuudella ainoastaan kolme koirasusitapausta 2000-luvulla. Säännöllinen ja kattava DNA-näytteiden keruu, verrokkikannan julkisuus, susikannan koon luotettava arviointi ja tutkimus ovat edellytyksiä sille, että ongelmat todetaan nopeasti, mikä mahdollistaa nopean ja kustannustehokkaan reagoinnin.

Supikoirakannan tehokas rajoittaminen on erityisen tärkeää muun muassa vesilintu- ja metsäkanalintukantojen suojelemiseksi sekä myyräekinokokin Suomeen leviämisen estämisen kannalta. Myyräekinokokin levitessä maahamme luonnonmarjojen käyttö hankaloituu, minkä vaikutus luontoelinkeinoihin ja elintarviketurvallisuuteen on varsin merkittävä. Lisäksi on huomattava, että supikoira levittäytyy Suomesta Ruotsiin. Valiokunta pitää tärkeänä supikoiran tehokkaan metsästyksen jatkamista.

Vieraslajilain toimeenpano

EU:n vieraslajiasetuksen ja ehdotetun vieraslajilain toimeenpanon viranomaistehtävistä vastaisivat ELY-keskukset, Tulli sekä Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Toimeenpanon vaatimista suunnittelu- ja asiantuntijatehtävistä vastaisivat Luonnonvarakeskus ja Suomen ympäristökeskus. Toimeenpanotehtävät vastaisivat sisällöltään näille viranomaisille ja laitoksille muiden lakien nojalla tällä hetkellä kuuluvia viranomais- ja asiantuntijatehtäviä.

Valiokunta toteaa, että EU:n vieraslajiasetuksen ja vieraslajilain toimeenpanoon kuuluvia viranomaistehtäviä hoitavat käytännössä valtaosin ELY-keskukset. Esityksen tavoitteena on järjestää vieraslajiasetuksen ja -lain toimeenpano osaksi nykyisiä vastaavantyyppisiä viranomaistehtäviä niin, ettei hallinnollinen taakka merkittävästi lisäänty. Valiokunta pitää tavoitetta oikeansuuntaisena, mutta toteaa, että lain toimeenpanon vaatima työmäärä ja resurssitarve ovat osin vaikeasti ennakkoon arvioitavissa. Koska kunnilla ei tule olemaan suoranaisesti vieraslajilakiin liittyviä tehtäviä, ovat ELY-keskukset myös kansalaisnäkökulmasta keskeisin vieraslajeista tietoa tarjoava viranomainen. Vieraslajeihin liittyvä neuvonta, tiedottaminen ja asiakaspalvelu ovat keskeinen osa vieraslajien torjuntaa ja tulevat onnistuakseen vaatimaan ainakin alkuvaiheessa jonkin verran resurssien uudelleenkohdentamista. ELY-keskusten henkilöstöä on viime aikoina vähennetty, minkä vuoksi työmäärän kehittymistä on ennakoitava ja tehtäviä jaettava tarkoituksenmukaisella tavalla ELY-keskusten eri vastuualueiden kesken.

Valiokunnan arvion mukaan esityksessä ehdotettua metsästyslain 42 §:n mukaista lupamenettelyä vierasperäisten riista-eläinten ja riistaeläinkantojen maahantuomiseksi ja luontoon laskemiseksi voidaan edelleen virtaviivaistaa luopumalla pykälään ehdotetusta vaatimuksesta pyytää Suomen ympäristökeskuksen lausunto. Valiokunta katsoo, että yksittäisissä lupa-asioissa annettavien lausuntojen sijaan asia voitaisiin järjestää viranomaisten välisin linjausneuvotteluin vähemmällä byrokratialla, jolloin myös päätöksenteko ja asiakaspalvelu nopeutuvat. Valiokunta ehdottaa pykälän tarkistamista jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa ilmenevällä tavalla.

Vieraslajien torjunta metsästämillä

Valiokunta korostaa, että nisäkäsvieraslajien torjunnassa on usein kyse erityisesti metsästäjien ja muiden paikallisten tahojen sitoutumisesta omatoimiseen lähielinympäristöjen hoitoon ja luon-

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

non monimuotoisuuden suojeluun. Haitallisten nisäkäsvieraslajien torjuntaa tehdään nykyään lähes yksinomaan metsästäjien vapaaehtoistoimin, joten on erittäin tärkeää kehittää tätä toimintaa sekä huolehtia metsästäjien motivaatiosta riistanhoitotyötä kohtaan. Kustannustehokkaimmat toimet ovat riista-alan ammattilaisten suunnittelemissa ja käytännön metsästäjien toteuttamissa toimenpiteissä.

Valiokunta toteaa, että haitalliseksi luokitellun vieraslajin pyynnissä voidaan lakiehdotuksen 16 §:n 3 momentin perustelujen mukaan käyttää myös keinotekoisia valonlähteitä ja kohteita valaisevia laitteita sekä peilejä ja muita häikäiseviä laitteita samoin kuin ääntä synnyttävää koneellista laitetta. Valiokunta pitää näiden apuvälineiden käytön sallimista erittäin tarpeellisena, jotta haitallisia vieraslajeja, kuten esimerkiksi minkkejä ja supikoiria, voidaan pyytää tehokkaammin.

Valiokunta esittää huolensa myös siitä, että niillä luonnonsuojelualueilla ja kansallispuistoissa, joissa metsästyks on kielletty, ei vapaaehtoisesti toimivia metsästäjiä kyetä riittävästi motivoimaan haitallisten vieraslajien pyyntiin. Näillä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta keskeisillä alueilla on tulevaisuudessa sallittava nisäkäsvieraslajien nykyistä tehokkaammat poistotoimet. Valiokunta pitää tärkeänä, että luonnonsuojelulain seuraavan uudistuksen yhteydessä saavutetaan tilanne, jossa haitallisten vieraslajien pyynti olisi aina sallittu uusilla luonnonsuojelualueilla ilman lupabyrokratiaa, ja poistopyynti voitaisiin kieltää vain niissä poikkeustapauksissa, joissa alueen suojelutarve sitä erityisesti edellyttää.

Kiinteistönomistajan vastuu

Lakiehdotuksen 4 §:n mukaan kiinteistön omistajan tai haltijan on huolehdittava kohtuullisista toimenpiteistä kiinteistöllä esiintyvän unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin hävittämiseksi tai sen leviämisen rajoittamiseksi, jos haitallisen vieraslajin esiintymästä tai sen leviämisestä voi aiheutua merkittävää vahinkoa luonnon monimuotoisuudelle taikka vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle. Valiokunta huomauttaa, että edellytyksenä hävittämisvelvoitteelle on erityisesti se, että esiintymä voidaan hävittää tai sen leviämistä rajoittaa kohtuullisena pidettävien toimenpitein.

Kiinteistönomistajan huolehtimisvelvollisuus koskee niitä haitallisia vieraslajeja, jotka sisältyvät komission hyväksymään unionin luetteloon, sekä kansallisesti merkityksellisiä haitallisia vieraslajeja, joista säädetään ehdotetun lain 11 §:ssä tarkoitetulla valtioneuvoston asetuksella. Valiokunta toteaa myös, että käytännössä kiinteistönomistajalle esitettävä uusi huolehtimisvelvollisuus vaatii yksityisiä henkilöitä, yhteisöjä ja yrityksiä sekä julkisyhteisöjä seuraamaan haitallisten vieraslajien esiintymistä alueillaan ja arvioimaan lajien hävittämistarvetta.

Toimijan huolehtimisvelvollisuus, valvonta ja tiedottaminen

Valiokunta korostaa, että hallituksen esityksellä lisätään kaikkien toimijoiden vastuuta haitallisten vieraslajien torjunnassa, mikä on tärkeää haitallisten vieraslajien onnistuneen torjunnan kannalta. Tarkoituksellisesti hyödyntämistarkoitukseen tuotavien eliölajien säätely onnistuu monissa tapauksissa lainsäädännön ja lupamenettelyjen avulla, mutta sen lisäksi tarvitaan ehdottomasti myös vapaaehtoisia toimintajärjestelmiä esimerkiksi taimitarhojen yhteisillä vapaaehtoisilla toimilla voidaan tehokkaasti estää haitallisten kasvilajien leviämistä. Hallituksen esityksen lähtö-

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

kohtana on, että rajoitusten ohella vieraslajiriskejä voidaan tehokkaimmin hallita tiedottamisen ja neuvonnan avulla sekä viranomaisten, kansalaisten, järjestöjen ja alan yritysten tiiviillä yhteistyöllä.

Valiokunta katsoo, että vieraslajien tahaton tuonti on vaikeammin hallittavissa ja siihen on hankalampi puuttua, joten mahdolliset tahattomat leviämistä edesauttavat tekijät on tunnettava hyvin. Vieraslajeja voi levitä monien erilaisten tuontituotteiden ja -aineistojen mukana (esim. taimiaineistot, maa-aines ja puinen pakkausmateriaali). Valiokunta korostaa, että myös tahattoman tuonnin vähentäminen vaatii tehokasta tiedotusta vieraslajien tuonnin riskeistä ja mahdollisista leviämistä edesauttavista tekijöistä sekä aktiivista tarkkailua. Tämä vaatii riittäviä resursseja ja tiivistä yhteistyötä. Varovaisuusperiaatteen noudattaminen ja riskinoton välttäminen ovat tärkeitä lähtökohtia haitallisten vieraslajien leviämisen estämiseksi.

Valiokunta toteaa, että eri toimijoiden yhteistyönä luotua kansallista vieraslajiportaalia tulee kehittää edelleen ja lisätä huomattavasti sen tunnettua kansalaisten keskuudessa. Vieraslajiportaalin yhteyteen paraikaa kehitettävän haitallisten vieraslajien seurantarjestelmän avulla voidaan kerätä ja kirjata tietoa kootusti haitallisten vieraslajien esiintymisestä ympäristössä. Uusien vieraslajien ilmaantumista seurataan tulevaisuudessa vieraslajiportaalin yhteyteen luotavan ns. varhaisvaroitusmekanismin avulla. Tavoitteena on todeta haitallisen vieraslajien yhden tai useamman yksilön esiintyminen Suomessa tai lähialueilla jo ennen kuin laji on levinnyt laajalle ja viedä tieto siitä nopeasti eteenpäin asiasta vastaaville viranomaisille. Valiokunta korostaa myös sitä, että tarvittaessa viranomaisilla tulee olla hyvät valmiussuunnitelmat nopeisiin toimenpiteisiin, jos tilanteen vakavuus sitä edellyttää.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta

11 §. Kansallisesti merkitykselliset haitalliset vieraslajit. Lakiehdotuksen 11 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään, mitkä lajit tai mihin lajiryhmiin kuuluvat lajit ovat kansallisesti merkityksellisiä haitallisia vieraslajeja. Valtuuden perussäännökseksi ehdotetaan esityksessä mainitun pykälän 1 momenttia, jonka mukaan kansallisesti merkityksellisenä haitallisena vieraslajina pidetään sellaista muuta kuin unionin luetteloon kuuluvaa haitallista vieraslajia, josta saatavilla olevan tieteellisen näytön perusteella voi aiheutua vahinkoa luonnon monimuotoisuudelle tai muuta vahinkoa luonnonvaraiselle eliöstölle taikka vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle.

Valiokunta pitää tarpeellisena valtuussäännöksen täsmentämistä perustuslakivaliokunnan noudattaman käytännön mukaisesti. Avoin ja erittelemätön valtuus poiketa lain säännöksistä ei ole perustuslain vaatimusten mukainen. Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 11 §:n 3 momentin ensimmäiseen virkkeeseen lisätään sana "tarkemmin" ja että momentin viimeisen virkkeen asetuksenantovaltuutta tarkennetaan siten, että asetuksella säädettävä siirtymäaika voi olla enintään kaksi vuotta asetuksen voimaantulosta. Jos 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu kielto koskee eläinlajeja, asetuksella voidaan säätää, että omistaja saa pitää eläimen hallussaan sen luonnolliseen kuolemaan saakka.

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

14 §. Tiedonsaanti ja tarkastusoikeus. Valiokunta toteaa, että valvontatyypisten tarkastusten yhteydessä on tarpeen viitata hallintolain 39 §:n säännöksiin hallintoasian käsittelyyn liittyvässä tarkastuksessa noudatettavasta menettelystä. Valiokunta ehdottaa pykälää täydennettäväksi siten, että lakiehdotuksen 14 §:n 3 momentiksi lisätään viittaussäännös hallintolain 39 §:ään, jolloin alkuperäiset 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi.

19 §. Muutoksenhaku. Valiokunta toteaa, että valituslupajärjestelmän yhtenäisyyden takia valituslupajärjestelmän piiriin on tarkoituksenmukaista sisällyttää vieraslajilakiin liittyvät asiat, ja ylintä oikeusastetta edeltäviä oikeussuojakeinoja voidaan pitää useimmissa tapauksissa riittävinä. Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 19 §:n 1 momenttiin lisätään vaatimus korkeimman hallinto-oikeuden valitusluvasta.

23 §. Voimaantulo. Lakiehdotuksen 23 §:n mukaan lakiehdotuksen 4 ja 5 § tulevat voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana. Perustuslain 79 §:n 43 momentin mukaan laista tulee käydä ilmi, milloin se tulee voimaan. Laissa voidaan erityisestä syystä säätää, että sen voimaantuloajankohdasta säädetään asetuksella. Lakiehdotuksen perusteluissa esitettyjen hallinnollisten toimenpiteiden aikatauluun liittyvien syiden ei ole perustuslakivaliokunnan noudattamassa käytännössä katsottu täyttävän erityisen syyn vaatimuksia.

Säännösten toimeenpanon tueksi tarvittavat selvitykset ja tiedot haitallisten vieraslajien hallitsemiseen soveltuvista toimenpiteistä, toimenpiteiden kustannuksista ja niiden kustannustehokkuudesta eivät vielä ole kaikilta osin valmiita, ja niiden tarkentaminen vaatii vielä aikaa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarvittavat tiedot ja selvitykset saadaan valmiiksi ensi vuoden aikana. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 4 ja 5 §:n voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksen sijaan ehdotetussa laissa ja että esityksen 4 ja 5 § tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017 eli vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

3. Laki metsästyslain 42 ja 75 §:n muuttamisesta

42 §. Vierasperäisen riistaeläimen ja riistaeläinkannan maahantuonti ja luontoon laskeminen. Valiokunta ehdottaa metsästyslain 42 §:n mukaista lupamenettelyä vierasperäisten riistaeläinten ja riistaeläinkantojen maahantuomiseksi ja luontoon laskemiseksi kevennettäväksi luopumalla pykälässä säädetystä vaatimuksesta pyytää Suomen ympäristökeskuksen lausunto. Valiokunta katsoo, että yksittäisissä lupa-asioissa annettavien pakollisten lausuntojen sijaan asia tulee järjestää viranomaisten välisin ripein linjausneuvotteluihin ja tiedonvaihdoihin, jolloin myös päätöksenteko ja asiakaspalvelu nopeutuvat.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Maa- ja metsätalousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 82/2015 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 82/2015 vp sisältyvät 1. ja 3. lakiehdotukset. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tällä lailla annetaan täydentävät säännökset haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemisestä ja hallinnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1143/2014 (*vieraslajiasetus*) soveltamisesta.

Tässä laissa säädetään myös eräistä muista toimenpiteistä vieraslajeista aiheutuvien vahingollisten vaikutusten ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi.

2 §

Määritelmät

Vieraslajin, haitallisen vieraslajin, luonnon monimuotoisuuden, hävittämisen ja leviämisen rajoittamisen määritelmistä säädetään vieraslajiasetuksen 3 artiklassa.

Tässä laissa tarkoitetaan

1) *unionin luetteloon kuuluvalla haitallisella vieraslajilla* vieraslajiasetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun unionin kannalta merkityksellisten haitallisten vieraslajien luetteloon kuuluvaa haitallista vieraslajia;

2) *toimijalla* luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka ammattimaisesti tuottaa, varastoi, saattaa markkinoille, kuljettaa, välittää taikka myy tai muuten luovuttaa tuotteen tai aineiston, jonka mukana unionin luetteloon kuuluva haitallinen vieraslaji tai 11 §:n 3 momentissa tarkoitulla valtioneuvoston asetuksella säädetty kansallisesti merkityksellinen haitallinen vieraslaji voi yleisesti saatavilla olevan tiedon perusteella todennäköisesti levitä ympäristöön.

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

3 §

Vieraslajin ympäristöön päästämisen kieltö

Vieraslajia ei saa pitää, kasvattaa, istuttaa, kylvää tai muulla vastaavalla tavalla käsitellä siten, että se voi päästä ympäristöön.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske:

1) kasvin taimien istuttamista tai kasvin siementen kylvämistä pihapiiriin, pellolle tai rakennetulle alueelle, jos ei ole vaaraa lajin leviämisestä istutus- tai kylvöalueen ulkopuolelle;

2) puiden taimien istuttamista tai puiden siementen kylvämistä siten, kuin metsälaissa (1093/1996) säädetään;

3) metsästyslain (615/1993) 42 §:ssä tarkoitettua vierasperäisen riistaeläimen ja vierasperäisen riistaeläinkannan luontoon laskemista Suomen riistakeskuksen luvalla;

4) kalojen ja rapujen istutusta tai muun kuin Suomessa luonnonvaraisena esiintyvän kala- tai rapulajin tai niiden kantojen tai sukuosojen luonnonvesiin päästämistä, milloin se kalastuslain (379/2015) nojalla on sallittu;

5) vieraslajina pidettävän makroeliön käyttöä biologisessa torjunnassa tai pölytyksessä, milloin se kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) 9 a ja 9 b §:n nojalla on sallittu.

4 §

Kiinteistön omistajan ja haltijan huolehtimisvelvollisuus

Kiinteistön omistajan tai haltijan on huolehdittava kohtuullisista toimenpiteistä kiinteistöllä esiintyvän unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin hävittämiseksi tai sen leviämisen rajoittamiseksi, jos haitallisen vieraslajin esiintymästä tai sen leviämisestä voi aiheutua merkittävää vahinkoa luonnon monimuotoisuudelle taikka vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske lintuja eikä nisäkkäitä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon haitallisen vieraslajin hävittämiseen tai leviämisen rajoittamiseen käytettävissä olevat tavanomaiset keinot, toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset sekä toimenpiteillä saavutettavissa oleva hyöty suhteessa kustannuksiin.

5 §

Toimijan huolehtimisvelvollisuus

Toimijan on huolehdittava siitä, ettei hänen tuottamassaan, varastoisassaan, markkinoille saattamassaan, kuljettamassaan, välittämässään, myymässään tai muuten luovuttamassaan tuotteessa tai aineistossa ole unionin luetteloon kuuluvaa tai kansallisesti merkityksellistä haitallista vieraslajia, joka tuotteen tai aineiston mukana voi levitä toimijan hallinnassa olevan alueen ulkopuolelle.

Mitä 1 momentissa säädetään huolehtimisvelvollisuudesta, ei koske tavarain tai aineiston varastointia tai kuljettamista toisen lukuun.

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

6 §

Yleinen ohjaus

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja seuraa tämän lain täytäntöönpanoa yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön ja ympäristöministeriön kanssa.

7 §

Viranomaiset

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus valvoo vieraslajiasetuksen ja tämän lain noudattamista, jollei jäljempänä tässä pykälässä toisin säädetä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus päättää nopeiden hävittämistoimenpiteiden toteuttamisesta vieraslajiasetuksen 17 ja 18 artiklan mukaisesti.

Tulli valvoo vieraslajiasetuksen 15 artiklan mukaista maahantuontia sekä tämän lain 11 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun maahantuontikiellon noudattamista Euroopan unionin ulkopuolelta.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto toimii vieraslajiasetuksen 8 ja 9 artiklassa tarkoitettuna lupaviranomaisena ja vastaa luvissa tarkoitettujen toimipaikkojen valvonnasta.

8 §

Luonnonvarakeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen tehtävät

Luonnonvarakeskus hoitaa sille säädetty tehtävät tämän lain täytäntöönpanossa.

Suomen ympäristökeskus tuottaa toimialallaan tämän lain täytäntöönpanoa varten tarvittavia asiantuntijapalveluja.

9 §

Suunnitelmat

Maa- ja metsätalousministeriö hyväksyy vieraslajiasetuksen 13 artiklassa tarkoitetun toimintasuunnitelman sekä 19 artiklassa tarkoitettuja hallintatoimenpiteitä koskevan suunnitelman. Suunnitelmia valmisteltaessa on niille viranomaisille ja tahoille, joiden toimintaa tai etua asia erityisesti koskee, sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) 186 §:ssä tarkoitetuille valtakunnallisille yhdistyksille ja säätiöille varattava tilaisuus antaa suunnitelmaluonnoksista lausuntonsa. Luonnos on julkaistava yleisessä tietoverkossa ja varattava yleisölle riittävän ajoissa mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen. Hyväksytystä suunnitelmasta sekä siitä, miten esitetyt mielipiteet on otettu huomioon, on tiedotettava yleisessä tietoverkossa.

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

10 §

Hyväksynnät

Maa- ja metsätalousministeriö voi hakea Euroopan komissiolta vieraslajiasetuksen 9 artiklassa tarkoitettua hyväksyntää.

11 §

Kansallisesti merkitykselliset haitalliset vieraslajit

Kansallisesti merkityksellisenä haitallisena vieraslajina pidetään sellaista muuta kuin unionin luetteloon kuuluvaa haitallista vieraslajia, josta saatavilla olevan tieteellisen näytön perusteella voi aiheutua vahinkoa luonnon monimuotoisuudelle tai muuta vahinkoa luonnonvaraiselle eliöstölle taikka vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle.

Kansallisesti merkityksellistä haitallista vieraslajia ei saa:

- 1) päästää ympäristöön;
- 2) tarkoituksellisesti tuoda maahan Euroopan unionin ulkopuolelta tai Euroopan unionin jäsenvaltiosta, pitää hallussa, kasvattaa, kuljettaa, saattaa markkinoille, välittää taikka myydä tai muuten luovuttaa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään **tarkemmin**, mitkä lajit tai mihin lajiryhmiin kuuluvat lajit ovat kansallisesti merkityksellisiä haitallisia vieraslajeja. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että haitalliseen vieraslajiin tai sen tiettyyn käyttötarkoitukseen ei sovelleta 2 momentin 2 kohdassa säädettyä kieltoa taikka 4 tai 5 §:ssä säädettyä velvoitetta jossakin tai missään osassa maata, jos kieltoa tai velvoitetta ei voida pitää perusteltuna lajista aiheutuvan 1 momentissa tarkoitetun vahingon tai vaaran vähentämiseksi. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää myös, että 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua kieltoa ei asetuksella säädettyään siirtymäajan kuluessa sovelleta lajin yksilöihin, jotka on saatu haltuun ennen asetuksen voimaantuloa. **Asetuksella säädettyä siirtymäaika voi olla enintään kaksi vuotta asetuksen voimaantulosta. Jos 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu kiello koskee eläinlajeja, asetuksella voidaan säätää, että omistaja saa pitää eläimen hallussaan sen luonnolliseen kuolemaan saakka.**

12 §

Lupahakemus ja luvassa annettavat määräykset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vieraslajiasetuksen 8 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun hakemuksen sisällöstä ja hakemukseen liitettävistä lupaharkinnan kanalta tarpeellisista selvityksistä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vieraslajiasetuksen 8 ja 9 artiklassa tarkoitetussa luvassa annettavista määräyksistä.

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

13 §

Luvan peruuttaminen

Etelä-Suomen aluehallintovirasto voi peruuttaa vieraslajiasetuksen 8 tai 9 artiklan nojalla myönnetyn luvan, jos luvan määräyksiä on rikottu olennaisella tavalla eikä toimintaa ole saatettu luvan mukaiseksi aluehallintoviraston asettaman kohtuullisen määräajan kuluessa.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, vieraslajiasetuksen 8 ja 9 artiklan nojalla myönnetyn luvan peruuttamisesta säädetään vieraslajiasetuksen 8 artiklan 5 kohdassa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luvan peruuttamisessa noudatettavasta menettelystä.

14 §

Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella, Tullilla sekä Etelä-Suomen aluehallintovirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada toisiltaan, toimijalta sekä vieraslajiasetuksen mukaista lupaa edellyttävää taikka tämän lain 11 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua toimintaa harjoittavalta tiedot, jotka ovat välttämättömiä vieraslajiasetuksen ja tämän lain noudattamisen valvontaa varten.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella sekä Etelä-Suomen aluehallintovirastolla tai niiden määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus tehtävänsä suorittamista varten:

- 1) kulkea toisen alueella;
- 2) päästä paikkaan, jossa harjoitetaan vieraslajiasetuksen 8 tai 9 artiklan mukaista lupaa edellyttävää toimintaa taikka tämän lain 11 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua toimintaa;
- 3) tehdä tarkastuksia ja tutkimuksia, suorittaa mittauksia ja ottaa näytteitä.

Tarkastuksessa on noudatettava, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään. (uusi 3 mom.)

Mitä 2 momentissa säädetään, ei koske pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävää tilaa. Tullin toimivaltuuksista säädetään tullilaissa (1466/1994).

15 §

Avustajan käyttäminen valvonnassa

Viranomainen voi 14 §:n 2 momentin mukaista tehtävää suorittaessaan käyttää apunaan muutakin kuin virkamiehen tai viranhaltijan asemassa olevaa henkilöä. Avustavalla henkilöllä on oltava tehtävän luonteeseen nähden riittävä pätevyys.

Avustavaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

16 §

Ympäristöön päässeeseen lintu- tai nisäkäslajin pyydystäminen ja tappaminen

Ympäristöön päässyt lintu- tai nisäkäslaji, joka on unionin luetteloon kuuluva tai kansallisesti merkityksellinen haitallinen vieraslaji, voidaan pyydystää ja tappaa soveltaen, mitä rauhoittamattoman eläimen pyydystämisestä ja tappamisesta säädetään metsästyslain 48 §:n 1 ja 2 momentissa ja 49 §:n 1 momentissa.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös muuhun vieraslajina pidettävään lintu- tai nisäkäslajiin, josta ei säädetä metsästyslaissa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetun lintu- ja nisäkäslajin pyydystämisessä käytettäviin pyyntivälineisiin ja pyyntimenetelmiin sovelletaan metsästyslain 33 §:ää lukuun ottamatta pykälän 1 momentin 5 ja 15 kohtaa.

17 §

Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi:

1) kieltää sitä, joka vieraslajiasetuksen 7 artiklan 1 kohdan taikka tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti pitää hallussaan, kasvattaa, kuljettaa, saattaa markkinoille, välittää taikka myy tai muutoin luovuttaa unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin, jatkamasta tai toistamasta mainittujen säännösten vastaista menettelyä;

2) määrätä sen, joka tahallaan tai huolimattomuudesta päästää ympäristöön unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin, hävittämään ympäristöön päässeeseen lajin esiintymän;

3) määrätä sen, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 3 §:n 1 momentissa säädettyä ympäristöön päästämisen kieltoa, hävittämään kiellon rikkomisen seurauksena ympäristöön päässeeseen lajin esiintymän;

4) määrätä kiinteistön omistajan tai haltijan täyttämään 4 §:ssä säädetyn velvollisuutensa;

5) määrätä toimijan täyttämään 5 §:ssä säädetyn velvollisuutensa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettua määräystä antaessaan määrättävä myös siitä, millä tavalla vieraslajina tai haitallisena vieraslajina pidettävä lintu- tai nisäkäslaji on hävitettävä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on tehostettava, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, 1 momentin nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhallalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Jollei 1 momentissa tarkoitettu asia ole tullut vireille elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen aloitteesta, asian voi panna kirjallisesti vireille kunta tai kuntayhtymä, jonka toimialueella rikkomus tai laiminlyönti ilmenee tai jonka alueelle rikkomuksesta tai laiminlyönnistä aiheutuvat vaikutukset voivat ulottua, sekä asiassa yleistä etua valvova viranomainen tai muu julkista hallintotehtävää hoitava.

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

18 §

Takavarikointi ja hävittäminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tai sen määräämä virkamies tai viranhaltija voi määrätä vieraslajiasetuksen taikka tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti hallussa pidetyn haitallisen vieraslajin takavarikoitavaksi ja hävitettäväksi.

Edellä 1 momentissa säädetty oikeus on myös Etelä-Suomen aluehallintovirastolla tai sen määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla näiden suorittaessa 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua valvontatehtävää.

Tavarain takavarikoinnista säädetään pakkokeinolaissa (806/2011).

19 §

Muutoksenhaku

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. **Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.**

Tullin tekemään päätökseen haetaan muutosta siten kuin tullilaissa säädetään.

20 §

Ilmoitus esitutkintaviranomaiselle

Jos elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on todennäköisiä perusteita epäillä 21 §:ssä tarkoitetun teon tapahtuneen, sen on ilmoitettava asiasta poliisille tai Tullille esitutkintaa varten. Ilmoitus saadaan kuitenkin jättää tekemättä, jos teko on olosuhteet huomioon ottaen vähäinen eikä yleinen etu vaadi asian tarkempaa selvittämistä.

21 §

Rangaistukset

Joka tahallaan vieraslajiasetuksen 7 artiklan tai tämän lain 11 §:n 2 momentin 2 kohdan taikka vieraslajiasetuksen 8 tai 9 artiklan nojalla myönnetyn luvan vastaisesti

- 1) pitää hallussaan, kasvattaa taikka myy tai muutoin luovuttaa,
- 2) käyttää taikka kuljettaa omaan lukuunsa tai luovuttaa omaan lukuunsa kuljetettavaksi tai
- 3) saattaa markkinoille

unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *haitallisista vieraslajeista annettujen säännösten rikkomisesta* sakkoon.

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, haitallisista vieraslajeista annettujen säännösten rikkomisesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta vieraslajiasetuksen 7 artiklan taikka tämän lain 3 §:n 1 momentin tai 11 §:n 2 momentin 1 kohdan vas-

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

taisesti päästää ympäristöön unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin taikka 3 §:n 1 momentissa tarkoitetun vieraslajin.

Joka rikkoo 17 §:n nojalla määrättyä uhkasakolla tehostettua kieltoa tai määräystä, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta, jos uhkasakko on lainvoimaisella päätöksellä tuomittu maksettavaksi.

Rangaistus säännöstelyrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 46 luvun 1–3 §:ssä. Rangaistus salakuljetuksesta säädetään rikoslain 46 luvun 4 ja 5 §:ssä. Rangaistus laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä säädetään rikoslain 46 luvun 6 ja 6 a §:ssä.

22 §

Maa- ja metsätalousministeriön asetus

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään vieraslajiasetuksen 8 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetun henkilöstön pätevyydestä.

23 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 4 ja 5 § tulevat kuitenkin voimaan ~~valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana~~ **vasta 1 päivänä tammikuuta 2017.**

2.

Laki

luonnonsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan luonnonsuojelulain (1096/1996) 43 § ja
muutetaan 15 §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 58/2011, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

15 §

Luvanvaraiset poikkeukset rauhoitussäännöksistä

Kansallispuistossa ja luonnonpuistossa voidaan sen perustamistarkoitusta vaarantamatta alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen tai laitoksen luvalla:

2) vähentää vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetussa laissa (/) tarkoitettujen vieraslajien ja haitallisten vieraslajien sekä, jos laji on tullut liian runsaslukaiseksi tai käynyt muutoin vahingolliseksi, muidenkin kasvi- ja eläinlajien yksilöiden lukumäärää;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

metsästyslain 42 ja 75 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan metsästyslain (615/1993) 42 § ja 75 §:n 1 momentin 3 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 42 § osaksi laissa 159/2011 ja 75 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 516/2002, seuraavasti:

42 §

Vierasperäisen riistaeläimen ja riistaeläinkannan maahantuonti ja luontoon laskeminen

Tässä pykälässä tarkoitetaan:

1) *vierasperäisellä riistaeläimellä* villikania, kanadanmajavaa, piisamia, rämemajavaa, tarhatua naalia, supikoiraa, pesukarhua, minkkiä, kuusipeuraa, saksanhirveä, japaninpeuraa, valkohäntäpeuraa ja muflonia sekä kanadanhanhea ja fasaania;

2) *vierasperäisellä riistaeläinkannalla* 5 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja riistaeläimiä, jotka eivät kuulu vierasperäisiin riistaeläimiin ja jotka ovat peräisin muualla kuin Suomessa esiintyvistä luonnonvaraisesta kannasta tai Suomen ulkopuolella tarhatusta kannasta.

Vierasperäisen riistaeläimen ja vierasperäisen riistaeläinkannan tuonti Euroopan unionin ulkopuolelta ja Euroopan unionin jäsenvaltiosta sekä niiden laskeminen luontoon on kielletty ilman Suomen riistakeskuksen lupaa. ~~Lupahakemuksesta on pyydetävä Suomen ympäristökeskuksen lausunto.~~ Lupa on evättävä, jos toimenpiteestä voi aiheutua haittaa luonnolle tai luonnonvaraisel-

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

le eläimistöille. Luvassa voidaan antaa määräyksiä siitä, miten maahantuonti ja tuonti toisesta jäsenvaltiosta sekä luontoon laskeminen on suoritettava.

Mitä 2 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti Ahvenanmaalta olevan vierasperäisen riistaeläimen ja vierasperäisen riistaeläinkannan tuontiin muualle Suomeen ja luontoon laskemiseen siellä.

Haitallisten vieraslajien maahantuonnista ja ympäristöön päästämisestä säädetään haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennaltaehkäisemisestä ja hallinnasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1143/2014 sekä vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetussa laissa (/). Vieraslajien ympäristöön päästämisestä säädetään vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetussa laissa.

75 §

Metsästyslain säännösten rikkominen

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

3) tuo maahan tai laskee luontoon vierasperäisen riistaeläimen tai vierasperäisen riistaeläinkannan taikka tuo Ahvenanmaalta olevan vierasperäisen riistaeläimen tai vierasperäisen riistaeläinkannan muualle Suomeen tai laskee tällaisen eläimen luontoon muualla Suomessa ilman 42 §:ssä säädettyä lupaa tai lupaehdon vastaisesti,

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 2.12.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jari Leppä kesk
varapuheenjohtaja Reijo Hongisto ps
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Teuvo Hakkarainen ps (osittain)
jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Kari Kulmala ps (osittain)
jäsen Anne Kalmari kesk
jäsen Mats Löfström r
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Arto Satonen kok

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2015 vp

jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk
jäsen Harry Wallin sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio